Boec van Seden

editie M. Gysseling

bron

Boec van Seden. In: Instituut voor Nederlandse Lexicologie (samenstelling en redactie), *Cd-rom Middelnederlands*. Sdu Uitgevers/Standaard Uitgeverij, Den Haag/Antwerpen 1998.

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bou001bouc03_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. INL SCHATKAMER VAN DE NEDERLANDSE TAAL

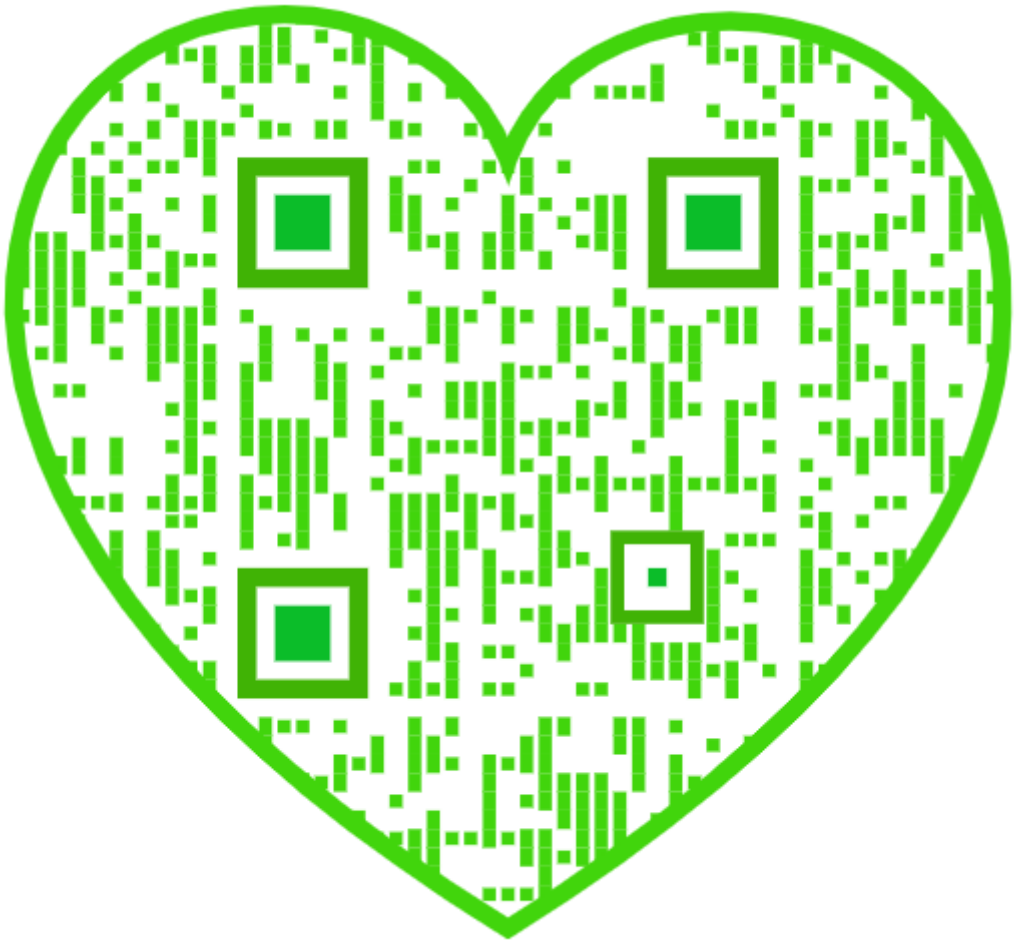

[De Boec van Seden]

Dat dijn ghoet te sere dwine iet
No groete borgtucht ne doe niet
Sulc es dijn vrient als du iet gheefs
Die niet roect dijns als du niet heefs
None verhef ti noch oec niet te sere
Al heefstu gratie van onsen here
Meer dan een ander doet
Eist conste eist ionste of ander ghoet

Gramscep ne op heffe oec niet
Die langhe te voren es ghesciet
Want weldaet die men heeft ghedaen
D[i]e pleghemen te verghetene saen
Dies wachti oec viantscep ende quade dade
Die vergheet men harde spade
Ende neganc niet ter marct op hopen
Om dattu op anders borse sals copen
Wi sient dicken metten oeghen
Dies pleghen dat si sijn bedroghen
Dvne moetsti niet voerder strecken
Dan dine cleder moghen recken
Nadien dattu neringhe heefs
So bedaerf ti dattu leefs
Ende van niemens goede dan van den dijn
Sone wes milde of het mach sijn
Dvne moets niet vte andermans siden
Eneghen breden rieme scniden
Nv pens noch na desen raet mijn
Hic wanj di sere ghoet sal sijn
Eist sake dat tu huwen wils wel
Nem dinen ghenoet ende niemen el
Ende nem een wijf van ghoeden seden

So saltu leeden dijn lijf met vreden
Men secgt dat het sijn viere saken
Die den menssce houerdech maken
Voerbaer ghesclachte ende wetenthede
Rijchede van ghoede ende sconede
Die hier ombe hem hoeverdech maect
Bi rechter redenen hiere toe ghenaect
Want hi es domp die hem verheeft
Ende niet van desen vieren beseft
Vrient alse vremde gaste tote di comen
Winne an hem redenleke vromen
So dat si en ander tijt te di
Weder dan comen ende bedi
Verstant wattu dan sals plien
Of tijn vrient di comt onversien
Ghef blideleke dattu heefs
Al eist so dattu niet ne heefs
Alse vele alse dijn wille ware
Toech hem blide ansichte openbare
Neghene waerscepe ne doech niet

Daer men ghen blide ansichte ne siet
Dat eist dbeste dat eist dmeeste
Dat wlmaect al de feeste
Vrient nv willic di bedieden
Wat wel sit ande lieden
Hoe elc moet eist man eist wijf
Met hoefsceden leden sijn lijf
Er di in yemens dore sals gaen
Die du vins besloten saen
D[a]er saltu hoesten ofte spreken
N[i]et met hurtte de dore opsteken

Zone als du coms in vremder stede
Sit neder op die aerde mede
Ende of men di ter taflen bied tervaert
Den nap nemne dan al onuervaert
Ende drinc dan wel lichteleke
Ende gheffene weder hoefsceleke
Bestu aerem man dan ofte neder
Ne biet dijns drancs geblif niet weder
Daer groete liede ter taflen sijn
Maer ghiet alvt of drinc den wijn
Ende cole den nap ende settene neder
Al ghecoelt ter taflen weder
Of tu te werscepen werds ghebeden
Niet ne kies te sittene steden
Vor dat hi di stede gheeft
De waert die di ghebeden heeft
Ende hi di dus dan spreket an
Vrient sit hier bi desen man
Ende sidtstu ongheheten mede
Ganc sitten inde vterste stede
So dat dinen waert die di bat
Alse hijt siet vernoie dat
Vrient hier ne sittijs niet
Gaet sitten bet op hic ghebiet
Dan sal di daer groet ere ghescien
Vor die liede diet sullen sien
Ende of di spise niet es ghereet
Ghelaet ti blideleke ghodeweet
Ende help ghereden die capoene
Of ander dinc daer eist te doene
Eets tu met vrowen so diene hare
Ende van der spise haer en tare

So snijt die minleke morcele

Ende lechse voer hare te dele
Wes in elker wijs dat radic ti
Ghereet hem te dienne ende niet di
Ende al de wile dat soe drinct yet
Sone drinc en twint selue niet
Ende alse du eets in neghere wise
Sone lachtre niet dine spise
Ne blaes oec niet op tijn eten
Het ware onnere mochtment weten
Ende hef op metter hant dine
Ter middewart den cop met wine
Ende heffene biden boerde niet
Ende erdu drincs selue so biet
Der vrowen of die es gheseten
Te diere scotele metti eeten
Men plegt in mengher stede weder
Den cop nochtanne te settene neder
Of tu oec enech quadekijn
Vloten sies in dinen wijn
Hets houesscer dattut sturtes vt
Dan dut metten monde blies vt
Als du ets sone crauwe niet
No hoeft no hant dart yemen siet
Ene hoefscede makic di cont
Die wile dat spise es in dinen mont
Sone drinc none spuwe dat es ere
Daet stut oec het ware onnere
Ne lene met ellenboghe oec niet
Opte tafle daert yemen siet
Sit recte ende diene dinen gheselle
So dat hi duegt van di er telle
Vrient als du dinen here diens
Dien hem soe dattu verdiens

Sine gracie ende sine hulde
Dat hi di ontfa bi dier sculde
Jn allen dinghen wes ghetrowe
Dien du dins eist here eist vrowe
Ende ganc haestelike dat es dijn ere
Dar men di sent ende weder kere
Wes scnel te doene alle dinc
Dat men di segt dat wel ghedinc
Ende diene houessceleke vor dinen here

Ende pijndi harde vele de mere
Dat hem dijn dinst dan wel behaghe
Als du draegs gherechten alle daghe
Drach inde slinke hant tgherechte
Ente sause in dandre ende ganc rechte
Set vor den vorbaersten tersten teten
Die ter tafle daer es gheseten
Den wijn moetstu neder scinken
Jn den nap dar men vt sal drinken
Ende den buuc kere nederwaert
Van den lagle al onveruaert
Ende dbier dat scinc van hoeghen
Dvs moetstu doen wiltuus ghelouen
Ende als du kniels dan saltu houden
Teen been op entander vouden
Maer vor ghode eist here eist cnape
Eist coninc bisscop clerc of pape
Hi moet met beden beenen cnielen
Dor de salechede van siere zielen
Vrient als dijn vrowe of dijn here
Sijn verbolghen opti zere
En twint antworde weder niet
Om gheen vernoi datti ghesciet
Voer es die gramscep leden bleuen

Dan saelti we[...]
Ende dese gh[...]
So saltu in p[...]
Zone so wie [...]
Daer hi ere[...]
Die nes niet[...]
Ere te bijag[...]
Het es ene di[...]
Bede in stad[...]
Want ere di[...]
Vordeel ende [...]
Dese twe sij[...]
So wie so w[...]
Hoe sal hi da[...]
Jn oemoet [...]
Jn trowe ende [...]
Want sonder [...]
Sone mach[...]
Hine moet [...]

Dat es trou[...]
Sal hi ter e[...]
Ende scamelh[...]
Want mens[...]
No wlmaec[...]
Hine hebb[...]
Wat doet sc[...]
Daers groe[...]
Het es ene [...]
Ende ene ke[...]
Sulc moch[...]
Scamelhe[...]
Scamelhe[...]
Ende daer e[...]

...] mate
[...]
[...]euen
[...] geuen
[...]nieren
[...]h visieren
[...]scame
[...]i name
[...] leere
[... he]ere
[...] allene
[... wec]h ghemene
[...] nvwen niet
[...]n gesciet
[... w]eghe gerne
[...]nberne
[... t]e erne
[...]escerne
[...] vroet
[... h]i ghoet
...] vlien
[... sal]men vte sien
[...]en des
[...]
[... make]n di stede
[...]ede
[...]na mj

[...]hic di
[... h]em weten
[... et]en
[...]e wile
[... ma]ecse blide
[...] lachter
[... ach]ter

Die toti comen ontfancse wale
Ende antwort hem met scoenre tale
Want scone tale ne cost niet
Waer wert hi garne diere pliet
Hets vele beter bin huus bliuen
Met hvwen ende met wiuen
Dan dat tu haer en taere gaes
Dar du dulleke tijn verdwaes
Dv moegse maken blide der mede
Met dattu souts verdoen in vremder stede
Hoer ende swijgh ende sprec ter tijt
Ende wachti van hem die di nijt
Want stille nijt es argher ouerware
Dan die men draght al openbare
Want hi es sekerleke dul die man
Die hem seluen decken niet ne can
Ende sinen wiue beueelt dan mede
Sine groete behoelnehede
Sone die de warelt recken
Ente lieden domen ende bestrecken
Wedewen ende wesen moet si ontfarmen
Ende alse wel doen recht den aermen
Also si wilden dat men hem dade
Doen si anders dats harre sielen scade
No dor vrome ne moetent sijt laten
No doer miede bi caritaten
Laten sijt oec hem saels berowen
Noch hier na bi ghoeder trowen
No dor bede no dor ghichte
No dor neue no dor nichte
Sone moghen si gaen te wanke
Willen si ghode dienen te danke
Want ghichte soe verblent den man
Dat hi recht doen no recht ne can

Ende miede zo verdrinct de ziele
Alwaer dat sake dat gheviele
Dat aerem man hadde rechte sa[ken]
Miede sout al onrecht maken
Sone oftu houts herscappie
Bouen dinen ghenoet of baelgi[e]
Na dine macht berechtene wel
Verhefti niet ende wes niet fel
Al dincti dattu heues macht
Ne doe daer ombe niem[en cr]ach[t]
No ouerdat no valsc[e ...]
Of men di daer n[a]er [...]
Dat niemen mo[chte ...]
Jof wanconste [...]
Herscap hulde no[...]
Ende dicken oec en[det ...]
Hets beter clemm[en ...]
Dan alte hoeghe [...]
Zone dine vrient[...]
Voer de lieden h[...]
Ende lachtren stil[...]
Ende sceldene van s[...]
Men kent den vrie[nt ...]
Jn groeter noeden a[...]
Die inde noet vrien[t ...]
Die sijn altoes van [...]
Vrient als men iegh[en ...]
Al verwast ti da[...]
Ne wrec di niet [...]
Vor es die gram[...]
Men doet dick[en ...]
Dat het de[...]

Die niet ne heeft hi es onwaert
Nv pijndi sone dattu werts waert
Eist met ambachte te ghenerne
Of met copene so winne gherne
El werthet sere te sure tghoet
Want diere om pijnt hi es vroet
Altoes te tide doe dine tere
Ende sprac te tide so winstu ere

Men wint den penninc menechwaef
Omme dat menne heeft als mens bedarf
Want de penninc hi es groet here
Hi coept hi wint hi gheuet ere
Hi coept mans hals dats iamber groet
Hi doet den viant slaen te doet
Ende hi verscoentene daer na weder
Hi huwet hoeghe hi huwet neder
Hi trect te moghe sulken man
Die hem niet gaet ten tienden an
Hic radem diene met eren winnen mach
Dat hine winne op elken dach
Dies pennigs niet heeft of ne gart
[...]e warelt hi es onwaert
[...a]lgader niet in ghode
[... w]el na sine ghebode
[... e]nde den ghenen in elke stonde
[die twe tongh]en draecht in sinen monde
[...] daden
[... ver]raden
[... nie]wet laten
[... c]aritaten
[... dan]der tfier
[... da]er no hier

[Zo]ne noch so hoer na mi
Van desen dat hic hier segge di
Hic prise meer de edelhede
Van herten ende van goeder zede
Dan edeleden van gheslachten
Die op de ducht niet ne achten
Du waers mi lieuer ens lodders sone
Tien dattu waers ter duegt gewone
Ende wel ghesedt ende wel behindech
Ende oec houesch ende wel gesinnech
Dan du waers ens grauen sone
Ende ter duegt niet wars gewone
Hoer noch of di en arem man
En onghedeghen spreket an
Al es hi niet gecleedt wel in scine
Ne hebbe niet onwaert de worde sine
Hi mach wel vele meer sijn vroet

Dan sulke die bonte cappe andoet
An smannes wort machmen bekinnen
De vroscap die hi heuet binnen
Vroscap legt niet in cledren loes
Maer in smannes hertte altoes
Vrient niet onsie aermoede
Die niet ne heeft van yemens [goede]
Die mach men calengier[en niet]
Wat eist dan dat hit ons[iet]
Hine darf hem niewet [wachten]
Dat men hem stelen sa[l bi nachte]
Tien dade [...]
Hi es die [...]
Die niet b[...]
[..] die [...]
Jn ghe[...]

W[ant] hine mach niet verliesen
W[es g]heduldech ende blide
[...]n dattu heefs in allen tide
[Ende of]t ghevallet in engher saken
[Dat d]e liede metti maken
G[hile] ende spel so ghile mede
E[nde] neemt in verduldechheden
W[ant] die ghedoecht hi verwint
D[aer] ombe ne gramdi niet en twint
W[ant] die [caiti]jf es hem torent meer
B[...] sijn groete seer
[...] een wijfs man
D[... n]iet ne can
Z[...]n wel ghesprake
[...] rechte sake
S[... m]esdoe noede
[...]ijns an ghode
[...]dit es ware
M[...] quade niemare
D[...] doene quaet
[... h]i in staet
[... sc]uwen in allen stonden
[...]en van den sonden
[... doe]ne quaet
[...] hijt dor laet

[...]en hi doet wel
[... lo]nen ende niemen el
[... ma]rien sone
[... g]hewone
[...] hemelrike
[...]amen
[...]se wort
[...]rt

Jeghen herscep moetstu op staen
Ende blideleke der ieghen gaen
Neuen hem ne sitte niet maer der bi
Het ne ware of ment danne hiete di
Sidtstu bi betren lieden danne du
So onthout wat hic di segge nu
Ghesateleke moetstu di houden
Niet teen knie ouer tander vouden
Nv maerc noch wat hic di telle
Of tu ghaes met tinen gheselle
Ganc neuen hem ende of hi wille
So ganc vor hem ende swich al stille
Noch willic dattu mj verstaes
Als du met vorbaren mensse gaes
Bachten hem ganc in allen tiden
Hine hieti gaen neuen siere siden
Ende scuwe alle ledecheden
Want si beuellen ghode seden
Ledechede doet ontfanghen dulle minne
Den meenghen in dommen sinne
Ledechede es sere quaet
Hem dier mede omme gaet
So uolgt tauarnen ende ribaudrie
So uolgt wiuen ende draghet vrie
Soe doet quaet gheselscep iaghen loes
Ende kert den man van duegden altoes
Ende hem verteren doet sijn ghoet
Wel dulleke dicken in onspoet
Zone noch so moetti na mi hoeren
Wilde leuen sonder toeren
Sone mild[e te sine] altoes in scine
Es en v[...]ke te sine

Die vele pint ende vele spart
Hets tekin dat hi vele begaert
Sone doe dat ti raden vroede lieden

Ende laet te done datsi verbieden
Ende ganc met hem ende verstant
Dat si di wisen dat doe tehant
Ende wachti oec so doestu wel
Jeghen den ghenen die es fel
Minne den ghenen in dinen moet
Die ghoedertiere es ende vroet
Die fel es ende wret oec mede
Dien onsie in elker ste[d]e
Die ghemate es die es vroet
Want mate es tallen spele ghoet
Neghene lieden die ghevroeden
Sijn alte milde van haren ghoden
Want onghemate scadet sere
Ende milde te sine dats groet ere
Deghene es milde die ghebijt
Dat hi gheeft ende hout te tijt
Ende gheue dat te gheuene es
Want den vrecken ne dinct niet des
Hi hout dat hi gheuen soude
Haer en tare aldaer men woende
Want de ghireghe can versaden niet
Om gheen gheluc dat hem ghesciet
De ghiereghe man hi es ghelijc
Den ghenen die es verdropijt
Dat es deghene diet water laet
Die bi drinkene niet versaet
So hi meer drinct so hi mer mach
Dorst ne vergaet hem nacht no dach

Want hi es ghelijc altoes der ze
Die ne versaet oec nember me
Hi penst altoes daer hi es
Om sinen scat dies sijs ghewes
Dat sijn scat yet mendren mach
Dat sijn ghepens nacht ende dach
Ende alse al di scat gegadert es
Dan comt de doet dies sijt ghewes
Die niemene spart graue no coninc
Die al verkert dan dese dinc
Dan comt hi na dien dat ghoet
Gheburt die jonc es ende onvroet
Ende diet vertert harde dulleke

Alsonder noet in elke weke
Ende niet [ne] lase bi gheualle
Jn engher maniere almetalle
Enen pater noster ouer de ziele
Al wisti dat soe in pecke wiele
Waer toe gadert yemen dan dus ghoet
Dat en ander qualeke verdoet
Maer kerdijt weder bi spapen rade
So mocht sijn siele hebben ghenade
Maerct wel noch sone ende verstaet
Na dese dinc dat es mijn raet
Auenture helpt daers es te done
Wel dicken dar de man es coene
Coenede es en vordeel groet
Jn steden dar mens heuet noet
Maer dul coene te sine dats domphede
Want menech es bleuen do[e]t der mede
Hic prise de conede van den man
Die stout es ende hem wachten can
Drie manieren van lieden sijn

Die caitijf ende onsalech sijn
Dat es een onsalec man
Die niet leeren wille ende niet ne can
Die ander onsaelghe ghodeweet
Dats die vele vroescepen weet
Daer neghene af mach comen
Niemen te nutscepen no te vromen
De derde onsaelghe dies sijt ghewes
Dats die ander lieden ghewone es
Recht te doene ende groet goet
Ende dies hem seluen niet ne doet
Wachti sone oft mach ghescien
Dattu ghen wedts van desen drien
Want bedecthede es harde ghoet
Jn allen dinghen daer mense doet
Nv si bedect van dinen dinghen
Want dune moets niet vortbringhen
Dine quade daet no daer af beromen
No van quatheden yemene doemen
Ende werke na mine wort
Die hier na nv volghen voert
Dats die vele bidt hi es onwaert
Ende onghemint in allen raet

Hic radem dies omberen mach
Dat hi niet bidde op eneghen dach
Want menech es die gaerne name
Dorsti wel dor de scame
Ente meenghe scamt hem ende bid node
Die garne name diet hem bode
Die so leeft dat hi leuen mach opt sijn
Die ne soude ens ander[s man] niet sijn
Want vrihede die es [...]
Wel vele beter dan gh[...]